

Journalismikritiikki – toimittajien sättimistäkö?

Kritiikki on tietysti paha sana. Sehän tarkoittaa arkipäivän kielenkäytössä kielteistä, moittivaa, virheisiin ja puutteisiin kohdistuvaa arvostelua. Kansanomaisemmin sanottuna kyse on “pataluhaksi haukkumisesta” ja sättimisestä, jota kenties harjoittaa pahansuopa, ylimielinen ja mielivaltainen taidekriitikko. Onko journalismikritiikki siis aina henkilökohtaisuuksiin menevää yksittäisen toimittajan rökittämistä? Ei missään nimessä.

Kritiikki tarkoittaa nimittäin myös arviointia, tarkastelua, punnitsevaa tutkimusta. Journalismi puolestaan ei viittaa yksittäisiin ihmisiin, vaan yhteiskunnallisiin tapojen ja sääntöjen ohjaamiin esittämisen käytäntöihin. Käytäntöjen keskellä toimivat toimittajat ovat paremmin systeemin renkejä kuin sen suvereenija herroja. Journalismikritiikki siis arvioi “mediakoneen” toimintaa ja tuotoksia.

Journalistinen esittäminen on mediaretoriikkaa, joka tuotetaan lukuisia erilaisia valintoja tekemällä. Jopa jokainen yksittäinen sana kuvaa kohteensa jossakin suhteessa, esittää sen joltakin kannalta. Mikä sana sitten valitaankin, tulee asia aina esitetyksi jossakin valossa, jotakin puolta korostaen. Samalla jotkut toiset puolet jäävät pimentoon, huomiotta. Journalismikritiikin tehtävä on nostaa esiin julkisesti arvioitavaksi nämä tehdyt valinnat.

Kaikki retoriikka suostuttelee meitä katsomaan asioita joltakin kannalta. Myös mediaretoriikka rohkaisee meitä näkemään asiat paremminkin tietystä perspektiivistä kuin toisesta. Kriittistä medialukutaitoa tarvitaan, jotta pystyisimme arvioimaan missä suhteessa asiat meille esitetään ja mistä meidät pyritään saamaan vakuuttuneiksi. Sitä tarvitaan myös, jotta pystyisimme keksimään vaihtoehtoisia näkökulmia nyt mieltämme suggeroivien katsantokantojen ohelle. Erityisesti toimittajat itse tarvitsevat kriittistä medialukutaitoa pystyäkseen tekemään parempia juttuja.

Parhaimmatkin esitykset ovat väistämättä jollakin tapaa yksipuolisia, mutta monipuolisuus voidaan silti asettaa ihanteeksi. Totuus voidaan määritellä monipuolisuudeksi tai kaikinpuolisuudeksi. Propa-

gandasta puhumme silloin, kun asia esitetään tarkoitushakuisesti vain yhdeltä, esittäjälle suosiolliselta puoleltaan.

Politiikka on valintojen tekemistä. Kun tehdään asian esittämistä koskevia valintoja, kyseessä on representaation eli esittämisen politiikka. Mediaesityksissä ei mitenkään voida välttyä tekemästä valintoja, joten representaation politiikka on alati läsnä journalismin arjessa.

Tällä politiikalla ei ole välttämättä mitään tekemistä puoluepolitiikan kanssa. Usein kysymys on vain siitä, että jotkut katsantokannat saavuttavat mediajulkisuudessa itsestäänselvän hegemonisen aseman. Alun perin nämä arkijärjen selviöiksi käyneet näkemykset voivat olla tiettyssä asemassa olevien yhteiskunnallisten ryhmien etujen mukaisia (poliittisia) tapoja määritellä mikä on maailmassa tärkeää ja mikä ei. Nämä määrittelyt ovat sittemmin luonnollistuneet ja niitä pidetään todellisuutena itsenään, jolloin journalistisia näkökantojen tasapainotussääntöjä ei lainkaan sovelleta. Journalismi tulee sitten päivästä toiseen tiedostamattaan uusintaneeksi noita ajattelutapoja, jotka hyödyttävät yksiiä ja toimivat toisten ihmisten etuja vastaan.

Tutkimuksen ja journalismikritiikin tehtävänä on purkaa tällaista itsestäänselvydeksi naturalisoitumista ja osoittaa, että yhteiskunta ei sittenkään ole vääjäämätöntä luontoa, vaan meidän ihmisten valinnoillamme tuottama asia.

• • •

Tämän vuosituhannen viimeisen vuoden vaihtuminen merkitsi myös Tiedotustutkimuksen toimituskunnan vaihtumista. Kuitokset ansaittuun lepovuoroon siirtyvälle vanhalle toimitukselle. Lehden takalieveestä ilmenee uuden toimituksen kokoonpano. On hyvä muistaa, etteivät tieteellistä lehteä tee toimittajat, vaan lehden sisältö riippuu paljolti kirjoittajien lähettämistä artikkeleista. Lähetelkääpä siis hyvä juttuja, niin saamme hyviä lehtiä!

Tämä vuoden journalismikritiikin vuosikirja ei kuitenkaan vielä ole uuden toimituksen kontolla, vaan sen sisällöt on toimittanut viimevuotiseen tapaan Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikkö. Aiheiden käsittely on reilusti journalistisempaa kuin perinteisessä tieteellisessä erittelyssä.

Erkki Karvonen

Tiedotustutkimuslehden päätoimittaja